

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رہ پویان پژوهش

۲

اسرار نویسندگی

نگارش: کتلب، مقالہ و گزارش تحقیقی

سید حسین اسحاقی

اسحاقی، حسین، ۱۳۴۱-

اسرار نویسندگی: نگارش کتاب، مقاله و گزارش تحقیقی / حسین اسحاقی...
قم: مرکز نشر هاجر (وابسته به مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواران)،
۱۳۹۱.

مسلل: ۵۱۹ ص ۲۱۸ _ (ره پویان پژوهش؛ ۲).

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۱۷-۱۶-۳

کتابنامه: ص. [۲۱۸]-؛ همچنین به صورت زیر نویس.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. نویسندگی. ۲. فن نگارش. ۳. گزارش نویسی.

الف. حوزه علمیه قم. مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواران. ب. عنوان.

۱۳۹۱ ۵الف ۵الف / PIR ۲۸۳۹

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

نام کتاب: اسرار نویسندگی

نویسنده: سید حسین اسحاقی

ناشر: مرکز نشر هاجر (وابسته به مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواران)

نوبت چاپ: اول - بهار ۹۲

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۶۲۰۰۰ ریال

تعداد صفحه و قطع: ۲۲۰ صفحه / رقعی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۱۷-۱۶-۳

آدرس: قم - انتهای بلوار محمد امین (ع) - میدان ارتش

تلفن مرکز پخش: ۲۱۴۴۴۰۰ - ۲۵۱

پایگاه اینترنتی: www.Hajar.whc.ir - نشانی الکترونیکی: Hajar@whc.ir

فهرست مطالب

۱۱.....	سپیده سخن
۱۵.....	فصل اول پیش‌نیازها و بایسته‌های نویسندگی
۱۸.....	۱. موانع نویسندگی و راه‌های برون‌رفت از آن
۱۸.....	الف) گرایش به زیبانویسی در آغاز کار
۱۹.....	ب) آموزش ندیدن و تمرین نکردن
۱۹.....	ج) کمبود اطلاعات و معلومات
۲۰.....	د) ایجاد مشکل برای زیبانویسی
۲۰.....	ه) آغاز کار با گسترده‌نویسی
۲۱.....	و) نگارش تحقیقی و تحلیلی
۲۱.....	ز) نگارش مفاهیم عقلی و موضوعات ذهنی
۲۱.....	ح) نگارش ابتکار و نوآورانه در آغاز نویسندگی
۲۲.....	ط) ترس از انتقاد
۲۲.....	ی) یادآوری تلخ‌های گذشته
۲۳.....	۲. اصلاح رویکردها در آغاز نویسندگی
۲۳.....	الف) رویکرد مشکل‌گرا
۲۴.....	ب) رویکرد راه‌حل‌گرا
۲۵.....	ج) جرئت و جسارت نوشتن
۲۶.....	د) توجه به ارتباط متقابل آموزش و نگارش
۲۶.....	ه) موضوع‌یابی
۲۷.....	و) تکیه بر ساده‌نویسی و روان‌نویسی
۲۷.....	ز) گرایش به نوشته‌های عمومی
۲۹.....	ح) نوشتن خلاق بهترین روش نویسنده
۲۹.....	ط) زمان‌شناسی و نیازشناسی
۳۰.....	ی) عوامل نقش‌آفرین در نویسندگی
۳۰.....	اول) آموزش
۳۱.....	دوم) تجربه و تمرین
۳۲.....	سوم) مطالعه آثار خوب
۳۳.....	۳. بایسته‌ها و شایسته‌های نویسندگی
۳۳.....	الف) رعایت قواعد ادبی

۳۳	ب) شیوانویسی با استخدام واژه‌ها
۳۵	ج) ایجاد پیوند بین لفظ و معنا
۳۵	د) درست نویسی املائی
۳۶	ه) تازگی و طراوت مفاهیم و ساختار
۳۶	و) استفاده از مفاهیم و محتوای متعالی
۳۶	ز) استفاده از صنایع و فنون بدیع
۳۷	ح) پرورش معانی با ابزار لازم
۳۷	ط) هماهنگی بین کلمات و نوع نوشته
۳۷	ی) تنوع بخشی در طرح موضوع
۳۷	ک) تنظیم بندها
۳۸	ل) رعایت قواعد نشانه گذاری
۳۹	۱. آشنایی با فنون و رموز نویسندگی
۴۴	۵. نگاهی به نکات کلیدی در نویسندگی
۴۷	۶. جذابیت بخش به نوشته و پرهیز از یکنواختی
۴۸	۷. آشنایی با سبک های نویسندگی
۴۹	۸. ویژگی های یک نوشته خوب
۵۱	۹. انواع نوشته ها و روش های مختصر به آن
۵۳	اول: قواعد
۵۳	دوم: آثار شیوا
۵۴	۱۰. آشنایی با اصول اخلاق پژوهشی
۵۷	۱۱. نمونه ها و مصادیق سوء رفتار نویسندگی
۵۸	۱۲. مروری بر آسیب های اخلاق پژوهشی
۵۹	۱۳. پای بندی به اخلاق و حقوق نویسندگی
۵۹	الف) پاسداری از ایده ها
۶۰	ب) رعایت چارچوب اخلاقی در نویسندگی
۶۱	ج) آگاهی از سرقت علمی و ادبی
۶۲	د) پرهیز از ارسال دوگانه مقاله یا کتاب
۶۲	ه) رعایت حقوق تحقیقات حمایت شده
۶۲	و) در نظر داشتن قانون انحصار انتشارات در متون علمی (مالکیت معنوی)
۶۳	ز) توجه به استنادها
۶۴	ح) صداقت در بیان یافته ها

ط) پرهیز از قطعه قطعه کردن	۶۵
ی) توجه به ضمانت های اجرایی حقوقی و اداری	۶۵
اول. ضمانت اجرایی حقوقی	۶۵
دوم. ضمانت های اجرایی اداری	۶۶
فصل دوم آشنایی با کتاب و نگارش کتاب	۶۷
کتاب عامل پیدایش تمدن بشری	۶۹
مقایسه کتاب با دوست	۶۹
ضرورت و اهمیت نگارش کتاب	۷۰
آشنایی با تاریخچه کتاب	۷۲
اجزای تشکیل دهنده یک کتاب	۷۳
مراحل آماده سازی کتاب	۷۷
فرآیند تولید کتاب	۷۸
پیش یارهای تحقیق در مسائل اسلامی	۸۳
توصیه های کاربردی - نگارش کتاب	۸۶
۱. مطالعه و مرور مطالب	۸۶
۲. تمرین و ممارست	۸۷
۳. استحکام قالب و محتوا	۸۷
۴. انسجام در نوشته	۸۷
آشنایی با انواع فعالیت های کتاب نویسی	۸۹
رابطه صفات نویسنده و مطلوبیت اثر	۸۹
فصل سوم اصول و مهارت های مقاله نویسی	۹۳
زبان مقاله نویسی	۹۵
ارکان مقاله نویسی	۹۶
چگونگی نگارش مقاله علمی	۹۶
اصول حاکم بر محتوای مقاله علمی	۹۷
۱. کشف مجهول	۹۷
۲. منطقی بودن	۹۷
۳. انسجام و نظام مندی	۹۸
۴. تراکمی بودن	۹۸
۵. کاربردی بودن	۹۸
۶. خلاقیت و نوآوری	۹۸

۹۹	۷. پرهیز از حاشیه نویسی و تمرکز بر مسئله اصلی
۹۹	۸. متکی بر چهارچوب نظری
۹۹	۹. اجتناب از کلی گویی
۹۹	۱۰. برخورداری از روش تحقیق
۱۰۰	تعریف بند (پاراگراف) و نحوه استفاده از آن
۱۰۱	انواع مقالات
۱۰۳	بایسته های آماده سازی مقاله
۱۰۳	مراحل مهم پژوهش در يك مقاله
۱۰۴	ساختار و اجزای يك مقاله علمی
۱۱۰	شیوه ارجاع منابع
۱۱۰	الف) شیوه ارجاع در متن
۱۱۱	ب) زیرنویس (پاورقی) توضیحی
۱۱۱	ج) ارجاع در منابع
۱۱۴	نکاتی درباره نگارش مقاله
۱۱۵	مراحل نگارش مقاله
۱۱۵	۱. مسئله یابی، فرضیه و طرح تحقیق
۱۱۵	۲. انتخاب روش تحقیق
۱۱۶	۳. گردآوری مواد پژوهش و منابع تحقیق
۱۱۶	۴. تنظیم مطالب و نتیجه گیری
۱۱۸	فعالیت های علمی و تکمیلی مقالات
۱۱۸	توصیه های کاربردی مقاله نویسی
۱۲۱	رعایت تکنیک ها در مقاله نویسی
۱۲۲	نمونه عملیاتی يك مقاله پژوهش دینی
۱۲۲	بایسته های روابط دختران و پسران در آموزه های اسلامی
۱۲۲	چکیده
۱۲۳	مقدمه
۱۲۵	انواع روابط دختران و پسران
۱۲۷	بایسته های روابط دختر و پسر از منظر اسلام
۱۲۸	سالم سازی محیط و جهت دهی غرایز
۱۲۹	راهکارهای سالم سازی محیط و برقراری روابط سالم
۱۳۳	نتیجه گیری

فهرست منابع (مقاله بایسته های روابط دختران و پسران)	۱۳۵
فصل چهارم آشنایی با زندگی نامه نویسی، خلاصه نویسی و گزارش تحقیقی	۱۳۷
الف) آشنایی با زندگی نامه نویسی	۱۳۹
ب) گزارش نویسی	۱۴۱
۱. گزارش شخصی و غیر رسمی	۱۴۱
۲. گزارش اداری و رسمی	۱۴۲
مراحل تدوین گزارش	۱۴۲
اول) مرحله تهیه و تدارک	۱۴۲
دوم) مرحله رابطه منطقی مطالب	۱۴۳
سوم) مرحله نگارش	۱۴۳
چهارم) مرحله تجدید نظر و اصلاح گزارش	۱۴۵
ج) آیین - خیده نگاری و خلاصه نویسی	۱۵۴
ضرورت بهره گیری از روش خلاصه نویسی	۱۵۵
مراحل اجرایی کار	۱۵۷
نکات و مباحث	۱۵۹
تفاوت تلخیص با باز نویسی و آفرینی	۱۶۰
صورت ها و اشکال خلاصه نویسی	۱۶۲
دلایل و تکنیک های خلاصه نویسی	۱۶۳
توجه به نکات مهم در خلاصه نویسی	۱۶۵
فصل پنجم استخدام بایسته علایم نگارشی و ویرایشی	۱۶۷
الف) آشنایی اجمالی با علایم نشانه گذاری	۱۶۹
معرفی اجمالی علایم نگارشی	۱۶۹
۱. يك نقطه (.)	۱۷۰
۲. نشانه فاصله یا ویرگول (،)	۱۷۰
۳. ویرگول با نقطه یا سرکج با نقطه (؛)	۱۷۰
۴. دو نقطه (:)	۱۷۰
۵. سه نقطه (...)	۱۷۰
۶. چند نقطه (.....)	۱۷۰
۷. تیره بلند (—)	۱۷۱
۸. خط کشیده (—)	۱۷۱

۹.	دو کمان یا گریز نما ()	۱۷۱
۱۰.	دونبش، قلاب، افزوده نما []	۱۷۱
۱۱.	دوسرکج «.....»	۱۷۲
۱۲.	علامت سؤال (؟)	۱۷۲
۱۳.	یک ستاره (*)	۱۷۲
۱۴.	دو ستاره (**)	۱۷۲
۱۵.	سه ستاره (***)	۱۷۳
ب)	موارد استفاده کاربردی از علائم نشانه گذاری	۱۷۳
۱.	ویرگول (،)	۱۷۳
۲.	نقطه ویرگول (؛)	۱۷۴
۳.	نقطه (.)	۱۷۵
۴.	دو نقطه (:)	۱۷۵
۵.	علامت سؤال (؟)	۱۷۶
۶.	گیومه یا دوسرکج «.....»	۱۷۶
۷.	پرانتز ()	۱۷۷
۸.	خط فاصله ()	۱۷۷
ج)	درست نویسی در پرتو رعایت نکات مهم ویرایشی	۱۷۸
فصل ششم	آشنایی با روش های مطالعه	۱۹۱
	مروری بر انواع روش های مطالعه	۱۹۳
۱.	روش پس ختام	۱۹۴
۲.	روش دقیق خوانی	۱۹۵
	الف) فن خلاصه برداری	۱۹۵
	ب) فن سازمان دهی مطالب	۱۹۵
	ج) فن علامت گذاری در متن	۱۹۶
۳.	روش سطحی خوانی	۱۹۶
۴.	به گزینی در روش های مطالعاتی	۱۹۷
	صحیح خوانی هنگام مطالعه	۱۹۹
	روش سریع خوانی یا عبارت خوانی	۱۹۹
	اول. روش اجمالی	۱۹۹
	دوم. روش دقیق خوانی	۲۰۰

۲۰۱.....	سوم. روش مطالعه مفید و مؤثر.....
۲۰۲.....	مدیریت صحیح زمان برای به خوانی.....
۲۰۳.....	برخی ویژگی های يك خواننده خوب.....
۲۰۴.....	ایجاد انگیزه برای مطالعه.....
۲۰۵.....	حفظ اطلاعات از راه تقویت حافظه.....
۲۰۷.....	شیوه های تمرکز بخشی به مطالعه.....
۲۰۹.....	توصیه های مهم برای مطالعه مفید.....
۲۱۳.....	واپسین کلام.....
۲۱۳.....	۱. با سبك شخصی بنویسید.....
۲۱۳.....	۲. با لحن فعال بنویسید.....
۲۱۴.....	۳. از جمله ها و پاراگراف های کوتاه استفاده کنید.....
۲۱۴.....	۴. صریح بنویسید.....
۲۱۴.....	۵. نكابت مهم را برجسته سازید.....
۲۱۴.....	۶. مثال بزنید و از عوامل جذابیت بخش مانند شعر و حکایت و لطایف استفاده کنید.....
۲۱۴.....	۷. قسمت های اضافی را حذف کنید.....
۲۱۵.....	۸. خودتان را جای خواننده بگذارید.....
۲۱۵.....	۹. قاطع و نافذ باشید.....
۲۱۵.....	۱۰. آغاز و پایانی قوی در نوشته ها داشته باشید.....
۲۱۶.....	منابع و مأخذ.....

سپیده سبز

اساساً تکامل شخصیت علمی انسان ها در سه دوره صورت می گیرد:

۱. دوره احساس بهشت و حیرت: در این گام، آدمی با نظریه های علمی مواجه می شود و دچار نوعی شکفتنی سرگشتگی می گردد و احساس حقارت و کوچکی و ناتوانی می کند. البته این احساسات موقت و گذراست و انسان با کمی تمرین، احساس توان مندی می کند.

۲. دوره نقادی: انسان در این مرحله، جرئت نقد و تحلیل آثار دیگران را به دست می آورد، به تجزیه و تحلیل آنها می پردازد و نقاط ضعف و قوت آنها را ارزیابی می کند.

۳. دوره خَلق و ایجاد: آدمی با افزایش حیطه دانش و دایره معرفت و آگاهی خود به خلق آثار، اندیشه و تولید علم می پردازد.

ایستایی و مانایی شایسته انسان نیست زیرا ما، نیامده ایم در این دنیا برتر باشیم، بلکه آمده ایم که حتی از این دنیا نیز برتر و فراتر باشیم.
امام علی (ع) می فرماید:

أَتَزْعَمُ أَنَّكَ جَرْمٌ صَغِيرٌ / وَفِيكَ أَنْطَوَى الْعَالَمِ الْأَكْبَرِ / وَأَنْتَ الْخِطَابُ

الْمُفِينُ الَّذِي / بِأَخْرَفِهِ يَظْهَرُ الْمُظْهَرُ^۱

آیا گمان می‌کنی موجودی کوچک هستی؟ در حالی که در وجود تو عالمی بزرگ نهفته است و تو کتابی روشن‌نگر هستی که با یکایک حروف خود، حقایق هستی را پدیدار می‌کند. برای دستیابی به این مهم باید محققانه به دنیا نگرستی و به جای تماشاگری، نقش‌آفرینی کرد.

اصولاً هر کار بزرگ، همسایه رنج بزرگ است. انسان‌های اندیش‌ورز، بازی‌گر فعال صحنه علم و نوآوری‌اند و انسان‌های غافل و خمود، تماشاگر منفعل‌اند.

وادی پژوهش و نویسندگی، گستره نقش‌آفرینی است. بزرگانی چون ابن سینا، رازی، کانت، دکارت، پطهری، علامه عسکری، علامه جعفری، افلاطون و بقراط همگی اهل پژوهش بوده‌اند و تنها مصرف‌کننده دانش نبودند و اگر چیزی بر دانش افزودند، تنها بر پایه نظری نبود، بلکه بخش بزرگی از دانش خود را از طریق پژوهش، تطبیق، تحلیل و نقد و نظر، کاوش و بازآفرینی، آزمایش، شهادت و مهارت در پژوهش به دست آوردند. آنها نیک دریافته بودند که دوران دانشمندی به سرآمده و دوران روش‌مندی فرا رسیده است. ماندگاری ابن سینا به دلیل تمرکز او بر روش تحقیق بود. شهرت ابن خلدون در روش تحقیق تطبیقی و روش‌سازی جامعه‌شناسانه اوست. شهرت جهانی خواجه نصیرالدین طوسی نیز به روش تحقیق، تجزیه و تحلیل و نقد او وابسته است. روش تحقیق ادیسون مبتنی بر روش‌های تجربی تحقیق، آزمایش و خطا و تکرار است. اعتبار ژان پیاژه در روان‌شناسی نیز مدیون کارکرد صحیح او در تحقیق بنیادی است. اعتبار علمی رازی در طب مبتنی بر تحقیق کاربردی اوست. ارزش و مقام علمی و جهانی دکتر «اسیوند»، اولین سازنده قلب مصنوعی در جهان نیز مرهون روش پژوهش ترکیبی او بین فیزیک و پزشکی است.

بنابراین، وادی پژوهش، با آموزش صحیح و روشمند و بهره‌گیری از روش‌های پژوهشی پر بار می‌گردد. باید آموزش جست، آموخت و به کاوش نشست و به کار بست و در پی خواستن، توانستن و یافتن بود. اساساً کسی که قصد فتح دریا دارد، باید جرئت و جسارت ترك ساحل را هم داشته باشد و برای اتصال جویبار اندیشه به آب‌های آزاد و اقیانوس بی‌کران دانش باید بتواند و پرحوصله بود. باید با پشتکار و جدیت از موانع گذشت و سیر و سلوک و بالندگی آغاز کرد و گرنه از جویبار کوچکی که به چاله‌ای می‌ریزد و تحرك و عمق و ژرفایی ندارد، کسی انتظار صید مروارید ندارد. برای تحقیق و تألیف ما به سه چیز نیاز داریم: فکر بالنده و جست‌وجوگر؛ آموختن و کار بست آموزه‌ها و نه‌راسیدن و درد گود شدن. حاصل این سه مؤلفه، انجام پژوهش و تجربه در نویسندگی است که بر بی‌آن، سودمندی مادی و معنوی و رضایت روحی - روانی به همراه دارد.

آنچه در نوشتار پیش روی آید، آن را از نوشته‌های دیگر متمایز می‌سازد، توجه جدی به موانع نویسندگی، عوامل نقض‌آفرین در نویسندگی است که شایسته است هر نوقلمی با دقت و تأمل در آنها، در صدد برون‌رفت از این موانع و آراستگی به کسوت نویسندگی باشد. در بخش دیگری از این کتاب، آداب و شیوه‌های نگارش صحیح و ویژگی‌های يك نوشته خوب بازگو شده است. سپس آشنایی با فوت و فن‌های نویسندگی در عرصه کتاب، مقاله، خاطره‌نویسی، زندگی‌نامه‌نویسی، گزارش‌نویسی و خلاصه‌نویسی به تفصیل بیان گشته است. در پایان هم بر بهره‌گیری از علایم نگارشی برای زیباسازی متون نوشتاری و انتقال درست مفاهیم تأکید شده است. شایسته است از همه اندیش‌ورزانی که کم و بیش از یافته‌های علمی آنها در خلق این اثر با سبک و ساختار جدید، بهره‌برداری شده است، تشکر کنیم و اجرشان را به خداوند منان حواله دهیم. امید است نویسندگان و نوقلمان از این اثر به سهم خود استفاده کنند و بتوانند در تقویت انگیزش آنان به منظور تولید آثار فاخر مؤثر افتد.

همچنین سزااست از باب «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ» از
رهنمودهای گران سنگ ارزیابان گرامی و اهتمام ستودنی دست اندرکاران و
مستولان نشر هاجر در به ثمر رساندن این اثر تشکر و برایشان آرزوی بهروزی و
سعادت کنم.

www.ketab.ir